

تحلیل روابط چندگانه حرمت خود، خودپنداره- خودپنداشت و نگرش به روابط پیش از ازدواج با نقش میانجی خودکنترلی

شهناز نوحی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر تحلیل روابط چندگانه حرمت خود، خودپنداره- خودپنداشت و نگرش به روابط پیش از ازدواج با نقش میانجی خودکنترلی در شهر شاهرود بود. روش پژوهش حاضر با توجه به ماهیت آن از نوع توصیفی - همبستگی (معادلات ساختاری) است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۹۹ است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران استفاده شد که برابر ۲۰۰ نفر است. روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس است. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس‌های پرسشنامه نگرش به ارتباط قبل از ازدواج کردلو (۱۳۸۹)، مقیاس خودپنداره- خودپنداشت جان‌بزرگی (۱۳۸۵)، حرمت خود کوپر اسمیت (۱۹۶۷) و خودکنترلی تانجی، پومیستر و پون (۲۰۰۴) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Amos نسخه ۲۱ و روش همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد. یافته‌ها نشان داد بین خودکنترلی با حرمت خود، خودپنداره- خودپنداشت و نگرش به روابط قبل از ازدواج رابطه معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). همچنین بین حرمت خود با خودپنداره- خودپنداشت و نگرش به روابط قبل از ازدواج رابطه معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). بین خودپنداره- خودپنداشت با نگرش به روابط قبل از ازدواج نیز رابطه معنادار وجود دارد ($P < 0/05$). بنابراین، به نظر می‌رسد خانواده‌ها می‌توانند با تقویت حرمت خود و خودپنداشت- خودپنداره در فرزندان خود، موجب ایجاد خودمهارگری بالا در آن‌ها شوند و در نتیجه فرزندان آن‌ها در آینده نگرش سالمی نسبت به ازدواج پیدا کنند.

واژگان کلیدی: حرمت خود، خودپنداره- خودپنداشت، نگرش به روابط پیش از ازدواج، خودکنترلی.

۱. نویسنده مسئول: استادیار گروه روان‌شناسی، واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، شاهرود، ایران. Psynut.sh@gmail.com

مقدمه

ازدواج عامل پیدایش خانواده است و خانواده از دیدگاهی یک نشان یا نماد اجتماعی به حساب می‌آید و برآیند یا انعکاسی از کل جامعه است. در یک جامعه منحص، خانواده نیز خود به خود منحط خواهد بود؛ بر عکس در سلامت جامعه، سازمان‌های آن از جمله خانواده نیز از سلامت برخوردار خواهند بود (ساروخانی، ۱۳۹۱). ازدواج مهم‌ترین رابطه انسانی است. زیرا ساختاری را برای ایجاد روابط خانوادگی و تربیت نسل بعدی فراهم می‌کند (ویلوفبای، هال، لوسزاک^۱، ۲۰۱۵). نگرش مثبت به ازدواج مهم‌ترین عامل پیش‌بینی کننده اقدام فرد به ازدواج است (نیلفروشان، نویدیان، عابدی، ۱۳۹۲). نگرش به ازدواج عبارت است از «عقیده ذهنی و باورهای فرد درباره ازدواج»؛ بدین ترتیب نگرش به ازدواج بسیار حائز اهمیت است، زیرا یکی از مکانیسم‌های کلیدی برای پیش‌بینی رفتار واقعی در ازدواج است (نیلفروشان، نویدیان و عابدی، ۱۳۹۲). نگرش‌های افراد به ازدواج، می‌تواند مثبت یا منفی باشد. نگرش‌ها در آنچه فرد می‌گوید و می‌شنود، منعکس می‌شوند و بر ادراکات فرد بر دنیای اطراف، تأثیر می‌گذارد. نگرش‌ها، شامل مؤلفه‌های عمده‌ای درباره ازدواج و اداره مسائل زندگی زناشویی بوده و بر احتمال ازدواج و تعیین زمان اقدام به آن تأثیر می‌گذارند (باونچ^۲، ۲۰۱۲).

همچنین پدیده معاشرت و دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در جامعه، پدیده‌ای است جدید، نوظهور و مدرن که از بطن همین روابط بین فردی جوانان جامعه پدید آمده است و نشان می‌دهد که روابط پیش از ازدواج در سال‌های اخیر، میان جوانان افزایش یافته است (آزادار مکی، ۱۳۹۰). افرادی که معاشرت و دوستی قبل از ازدواج دارند، از یک طرف با هنجارهای مذهبی، اجتماعی و خانوادگی خود مواجه هستند که حالتی سخت‌گیرانه نسبت به این معاشرت‌ها و دوستی‌ها دارند و از طرف دیگر با تجربه‌های روزمره نیازهای خاص دوره جوانی، ارزش‌ها و نگرش‌های مدرن، که چنین روابطی را تشویق می‌کنند. با گسترش روابط پیش از ازدواج در کشورهای متعدد جهان به تدریج سن ازدواج در این کشورها افزایش یافت. امروزه، ازدواج در حال تضعیف و روابط پیش از ازدواج و هم‌خانگی در حال تقویت شدن است (آزادار مکی، ۱۳۹۱). در پاسخ به این سؤال که مطالعه رغبت به ازدواج چه لزوم و اهمیتی دارد می‌توان گفت که شناسایی درست نگرش به ازدواج، از اساسی‌ترین فعالیت‌ها در مطالعاتی است که هدف آن‌ها پیش‌بینی و شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی زناشویی است (هلمن^۳، ۲۰۰۱).

^۱. Willoughby, Hall and Luczak

^۲. Baunach

^۳. Hellman

عوامل مختلفی از جمله کشش غریزی انسان به جنس مخالف، عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و غیره می‌تواند در پیدایش این تمایلات نقش داشته باشد (برزگر خضری و خدابخشی کولایی، ۱۳۹۴). از این رو، جوانان که بر هیجانان خود، کنترل کم‌تری دارند، بنا به اقتضای سن، به این روابط روی می‌آورند. خودکنترلی فرایندی است که طی آن، فرد رفتار خود را پایش می‌کند و مطابق با استانداردها، اهداف و معیارهایی که دارد درباره رفتار خود قضاوت می‌کند و با توجه به نتیجه قضاوت به تنظیم رفتار خود اقدام می‌کند (کرامت، موسوی، وکیلان و چمن، ۱۳۹۱). بندورا معتقد است خودکنترلی در بهبود و کنترل سلامتی اهمیت دارد، او بیان می‌کند که افراد پیوسته با رفتار خود هدایت می‌شوند. بنابراین، پایش درست رفتار می‌تواند برای رسیدن به سلامتی مؤثر باشد و کمبود آن به بروز مشکل منجر شود (بندورا^۱، ۲۰۰۵). علی‌وردی و صالح‌نژاد نشان دادند که خودکنترلی پایین از مهم‌ترین عوامل پیش‌بینی رفتارهای انحرافی است. بر اساس تئوری شناختی - اجتماعی، خودکنترلی وابسته به موفقیت است؛ بنابراین، خصوصیتی عمومی با بسته به سطح رشد نیست، بلکه نسبتاً وابسته به زمینه است (نوکلاینن، تیری و مرانتی^۲، ۲۰۰۷). علاوه بر این، نتیجه پژوهش‌ها حاکی از آن است که بین مشکلات روانی و خودکنترلی رابطه منفی وجود دارد، یا در واقع افرادی که دارای مشکلات روانی هستند، سطح خودکنترلی پایینی دارند (سوسمان، دنت و لو^۳، ۲۰۰۱).

از طرف دیگر پژوهش‌ها نشان می‌دهد حرمت خود بر شکل‌گیری مهارت خودکنترلی نقش به‌سزایی دارد (آقازاده و اصل فتاحی، ۱۳۹۴). سازه حرمت خود به عنوان سازه‌ای کلیدی در شخصیت، به میزان ارزشی اشاره دارد که فرد برای خود قائل است و با توانایی فرد برای اتخاذ نگرشی مطلوب نسبت به خود و حفظ چنین باور مثبتی در شرایط چالش برانگیز، به ویژه در موقعیت‌هایی مرتبط است که فرد توسط دیگران ارزیابی می‌شود (هنریکسن، رانوین، ایندرداویک و استنسنج^۴، ۲۰۱۷). اگرچه حرمت خود به عنوان بخش نسبتاً با ثباتی از شخصیت قلمداد می‌شود، در عین حال تحت تأثیر شکست‌ها با موفقیت‌ها، دستخوش نوسان می‌شود (تلس، ساین، بیهاردواج، کومار و بالگریشنا^۵، ۲۰۱۳). حرمت خود مبتنی بر ارزیابی و قضاوت‌هایی است که شخص درباره خصوصیات خود به عمل می‌آورد و جزئی از اجزاء سلامت روانی محسوب می‌شود. این سازه، میزان ارزشی است که فرد نسبت به خویش احساس می‌کند و بر ارزشیابی و قضاوت نسبتاً پایدار فرد

¹. Bandura

². Nokelainen, Tirri and Merenti-Välimäki

³. Sussman, Dent and Leu L

⁴. Henriksen, Ranoyen, Indredavik and Stenseng

⁵. Telles, Singh, Bhardwaj, Kumar and Balkrishna

نسبت به خود دلالت دارد. افراد دارای حرمت خود بالا مسئولیت‌پذیر هستند، تحمل کام‌نیافتگی را دارند، مشتاق روی آوردن به کشمکش‌های جدید هستند، کارها را به دست تقدیر و شانس نمی‌سپارند، و انگیزه و علاقمندی بیشتری نسبت به زندگی دارند (قربان‌پور لقمجانی، فیاض، رضایی و رضانی، ۱۳۹۸).

خودپنداشت-خودپنداره نیز از جمله عواملی است که بر خودکنترلی تأثیرگذار است (ذکی‌نژاد، ۱۳۹۷). خودپنداشت-خودپنداره شامل نگرش‌ها، احساسات و دانش ما درباره توانایی، مهارت و قابلیت پذیرش اجتماعی است که تمام ابعاد شناختی، ادراکی و عاطفی را در بر می‌گیرد. خودپنداشت براساس قضاوت‌های قبلی، ادراکات و بازخوردهای قبلی دیگران و افراد مهم در زندگی انسان شکل می‌گیرد. در واقع این سازه را می‌توان درک فرد از خودش دانست که در نتیجه تجربیات فرد با محیط و رابطه وی با دیگران ایجاد می‌شود و با عواملی مانند خشنودی از زندگی، علاقه به خود، و خودارزشمندی ارتباط دارد (عسگری، بخشی‌پور و خانجانی، ۱۳۹۸). خودپنداره نیز بیشتر به تصور دیگران از خود مربوط است. این برداشت آن قدر درونی شده که به باورهای عمیق و یکپارچه فرد تبدیل شده است و متفاوت از «خودپنداشت» که به شناخت فرد از خودش آن گونه که خود تجربه کرده و می‌کند، مربوط است (انصاری و جان بزرگی، ۱۳۹۵). این مفاهیم ممکن است بر هم منطبق نباشند، این مفهوم را راجرز با اصطلاح ناهمگونی توضیح داده است (فراگر و فادیمان، ۱۹۹۸؛ به نقل از جان‌بزرگی و نوری، ۱۳۹۴). از طرفی با برتری خودپنداره بر خودپنداشت، خودارزشمندی فرد را پایین می‌آورند و فرد را از خود واقعی و سلامت روانی دور می‌کنند (فراگر و فادیمان، ۱۹۹۸؛ به نقل از جان‌بزرگی و نوری، ۱۳۹۴). خودپنداره نقش بسیار مهمی در سلامت روان دارد، زیرا این فکر، اندیشه ما درباره خود ما است که می‌گوید دنیای اطراف خود و محیط‌مان را چگونه بنگریم و چگونه زندگی کنیم. بنابراین، افرادی که خودپنداره مثبت دارند به نحو بهتر و مؤثرتری با وقایع زندگی کنار می‌آیند، بهتر می‌توانند در برابر مشکلات بایستند و تصمیمات معقول و منطقی در برابر پیشامدهای غیرقابل انتظار بگیرند. در نتیجه زندگی موفقیت‌آمیزتری را سپری خواهند کرد و دارای سلامت روانی مناسبی خواهند بود و این درباره مادران کودکان با اختلال طیف اتیسم و کودکان عقب مانده ذهنی بیشتر صدق می‌کند، زیرا در زندگیشان وقایع غیرقابل پیش‌بینی و مشکلات بیشتری را تجربه می‌کنند. بنابراین، داشتن خودپنداره مثبت باعث شادی و استحکام بیشتر خانواده آن‌ها خواهد شد (استوی، ۱۳۹۶).

بر اساس پژوهش‌های انجام شده، باورهای متناقضی در میان جوانان درباره تأثیر معاشرت قبل از ازدواج در کیفیت و تداوم ازدواج وجود دارد و گاهی ابهام‌هایی نیز در این باره در میان جوانان دیده می‌شود. بسیاری از جوانان معتقدند اینگونه روابط در شناخت جنس مخالف و معیارهای

همسرگزینی و تقویت مهارت‌های ارتباطی برای زندگی زناشویی موفق کمک می‌کند؛ درحالی‌که برخی جوانان، معتقدند این روابط آسیب‌های روانی و اجتماعی برای فرد به همراه دارد. برای پیشگیری از بروز مشکلات ذکر شده، باید عوامل تأثیرگذار بر روابط قبل از ازدواج را ریشه‌یابی کرد، عواملی که احتمال ارتباط آن‌ها با نگرش افراد نسبت به روابط قبل از ازدواج وجود دارد و با شناسایی آن‌ها می‌توان از بروز مشکلات آتی نیز جلوگیری کرد (برزگر خضری و همکاران، ۱۳۹۴). بنابراین، هدف پژوهش حاضر تحلیل روابط چندگانه حرمت خود، خودپنداره-خودپنداشت و نگرش به روابط پیش از ازدواج با نقش میانجی خودکنترلی در شهر شاهرود بود.

روش

روش پژوهش حاضر با توجه ماهیت آن از نوع توصیفی - همبستگی و از نوع معادلات ساختاری است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۹۹ است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران استفاده شد، که برابر ۲۰۰ نفر است. روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس است. روش اجرای کار به این صورت بود که پس از انتخاب افراد گروه نمونه هر چهار پرسشنامه نگرش به ارتباط قبل از ازدواج کردلو (۱۳۸۹)، مقیاس خودپنداره-خودپنداشت جان‌بزرگی (۱۳۸۵)، حرمت خود کوپر اسمیت (۱۹۶۷) و خودکنترلی تانجی، پومیستر و پون (۲۰۰۴) در اختیار آن‌ها قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار ایموس نسخه ۲۱ و روش تحلیل مسیر، تجزیه و تحلیل شدند. ابزارهای به کار برده شده به شرح زیر بودند:

پرسشنامه نگرش به ارتباط قبل از ازدواج: این پرسشنامه را کردلو در سال ۱۳۸۹ ساخته است و ۲۵ سؤال دارد که با هدف بررسی دیدگاه افراد به ارتباط دوستی پیش از ازدواج با جنس مخالف طراحی شده است. این آزمون در یک طیف لیکرت است که به صورت کاملاً موافقم (نمره ۵)، موافقم (نمره ۴)، نظری ندارم (نمره ۳)، مخالفم (نمره ۲) و کاملاً مخالفم (نمره ۱) در نظر گرفته شده است. نمره به‌دست آمده نگرش فرد به روابط قبل از ازدواج با جنس مخالف را نشان می‌دهد. به‌منظور ساخت این پرسشنامه تعداد ۱۰۰ گزاره طراحی شد و در اختیار اساتید و روان‌شناسان از جمله عبدالله شفیع‌آبادی و حسن پاشا شریفی قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد تا نظرات خود را پیرامون روایی محتوای گزاره‌ها به طور مکتوب بیان کنند. پس از به‌دست آمدن روایی محتوا سؤالات نامرتب حذف شد، پس از ساخت پرسشنامه بار دیگر از اساتید دانشگاه در رشته روان‌شناسی و مشاوره خواسته شد با مطالعه پرسشنامه تکمیل شده نظرات خود را کتباً اعلام کنند. پس از استخراج نظرات، اصلاحات لازم اعلام شد. پس از آن پرسشنامه به منظور اعتباریابی در

اختیار ۳۵ دانش‌آموز قرار گرفت، سپس اعتبار آزمون ضریب آلفای کرونباخ برای هر کدام از مؤلفه‌ها محاسبه شد. برخی از سؤالات با اعتبار پایین‌تر از ۷۰ درصد حذف شد و دوباره روی نمونه ۱۰۰ نفره دیگر تکرار شد. نمونه نشان داد با حذف سؤالات اعتبار برابر ۹۳ درصد است و در پایان از جامعه آماری دانش‌آموزان دختر دبیرستانی شهر تهران نمونه آماری شامل ۶۴۵ دانش‌آموز به شیوه تصادفی خوشه‌ای از ۳۵ دبیرستان انتخاب شده و آزمون بار دیگر تکرار شد. نتایج نشان داد این آزمون دارای روایی ۹۳ درصد است (دهقان تنها، آیتی و شهابی‌زاده ۲۰۱۳). از سال ۸۰ تا سال ۸۷ هر ساله به‌منظور بررسی میزان تغییر در نگرش‌ها این آزمون روی جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع دبیرستان شهر تهران تکرار شد و همواره اعتبار فوق تأیید شد. در پژوهش حاضر میزان پایایی ۰/۸۷ است.

مقیاس خودپنداره- خودپنداشت: این ابزار ۴۰ مؤلفه دارد که ۲۵ مؤلفه مربوط به خداپنداره و ۱۵ مؤلفه مربوط به خود پنداره است و هر مؤلفه آن دارای، چهار گزینه (کاملاً موافق، موافق، مخالف، کاملاً مخالف) است. برای بررسی همسانی درونی این مقیاس در جمعیت ایرانی روی ۶۲۸ دانشجوی مقطع لیسانس اجرا شد. پایایی آزمون با دو روش آزمون- آزمون مجدد که همبستگی بین آزمون- آزمون مجدد خداپنداره ۰/۸۰۶ و خودپنداره برابر ۰/۵۸۲ و آلفای کرونباخ که ۰/۸۱۵ تأیید شد. تحلیل عاملی با روش مؤلفه‌های اصلی ۴ عامل را در پاسخ شرکت‌کنندگان شناسایی کرد؛ که شامل ۷ مؤلفه خودپنداره، ۸ مؤلفه خودپنداشت، ۱۴ مؤلفه خداپنداره و ۱۱ مؤلفه خداپنداشت بود. در این پژوهش از دو مؤلفه خودپنداره و خودپنداشت استفاده خواهد شد.

پرسشنامه حرمت خود کوپر اسمیت: در این مطالعه برای اندازه‌گیری متغیر حرمت خود از پرسشنامه حرمت خود کوپر اسمیت استفاده شد. این پرسشنامه، که در سال ۱۹۶۷ کوپر اسمیت ساخته است، برای اندازه‌گیری و سنجش حرمت خود به کار می‌رود و احساسات، عقاید یا واکنش‌های افراد را توصیف می‌کند. این پرسشنامه شامل ۵۸ گویه و پاسخ‌ها به صورت بلی یا خیر است. حداقل نمره فرد صفر، و حداکثر نمره فرد، ۵۰ خواهد بود. هر چه فرد در این آزمون نمره بیشتری کسب کند، حرمت خود بالاتری دارد؛ به این صورت که فردی که در این آزمون نمره بالاتر از ۲۵ کسب کند، دارای حرمت خود بالا و فردی که پایین‌تر از این نمره به‌دست آورد، دارای حرمت خود پایین است. در پژوهش‌های متعددی به روایی و اعتبار بالای این پرسشنامه اشاره شده است. میزان اعتبار این آزمون با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ برآورد شد (به‌پژوه، ۱۳۸۸).

پرسشنامه خود کنترلی: پرسشنامه خود کنترلی (SCS) یک پرسشنامه خود گزارش‌دهی است که تانجی، پومیستر و پون (۲۰۰۴) ساخته‌اند و از ۳۶ عبارت تشکیل شده است. این جملات در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از اصلاً شباهت دارد (۰) تا شباهت خیلی زیاد (۴) دارد نمره‌گذاری

می‌شوند. در صورتی که نمرات بین ۰ تا ۴۸ باشد، نشان‌دهنده ضعیف بودن خودکنترلی، نمرات بین ۴۸ تا ۹۵ نشان‌دهنده متوسط بودن خود کنترلی و نمرات ۹۵ به بالا نشان‌دهنده قوی بودن خودکنترلی در فرد است. تانجی، بومیستر و بون^۱ (۲۰۰۴) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را بر روی دو نمونه مجزا به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۵ به دست آوردند. موسوی مقدم، هوری، امید و ظهیری خواه (۱۳۹۳) ضریب روایی همگرای پرسشنامه خود کنترلی تانجی و همکاران را با مقیاس پاسخ‌های هیجانی بهینه و ضریب روایی واگرای آن را با پرسشنامه میزان مصرف مواد معنادار گزارش کردند. بهادری خسروشاهی و حبیبی کلیر (۲۰۱۷) در دو مطالعه روی دانشجویان کارشناسی روایی و پایایی این ابزار را بررسی کردند. در هر دو مطالعه پایایی ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شد که حاکی از پایایی بالای آزمون است.

یافته‌ها

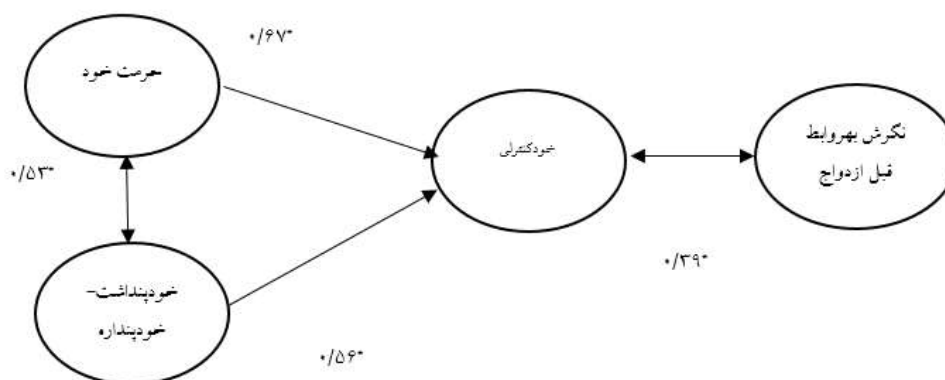
در جدول زیر ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

شاخص	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
نگرش به روابط قبل ازدواج	۱							
خودپنداره	-۰/۱۹*	۱						
خودپنداشت	-۰/۲۱*	۰/۵۴*	۱					
خود عمومی	-۰/۳۱*	۰/۲۴*	۰/۲۷*	۱				
خود اجتماعی	-۰/۲۱*	۰/۱۸*	۰/۲۳*	۰/۵۴*	۱			
خود خانوادگی	-۰/۱۴*	۰/۱۴*	۰/۱۷*	۰/۴۶*	۰/۵۳*	۱		
خود تحصیلی	-۰/۰۶	۰/۱۰	۰/۱۱	۰/۴۴*	۰/۴۷*	۰/۵۱*	۱	
خودکنترلی	-۰/۲۶*	۰/۲۲*	۰/۳۳*	۰/۱۸*	۰/۱۹*	۰/۲۳*	۰/۰۵	۱

جدول فوق نشان می‌دهد بین خودکنترلی با حرمت خود، خودپنداره-خودپنداشت و نگرش به روابط قبل ازدواج رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). همچنین بین حرمت خود با خودپنداره-خودپنداشت و نگرش به روابط قبل ازدواج رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). بین خودپنداره-خودپنداشت با نگرش به روابط قبل ازدواج نیز رابطه معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). شکل زیر مدل پژوهش و ضرایب حاصل از مدل اصلاح شده را نشان می‌دهد.

^۱. Tangney, Baumeister and Boone

شکل ۱: ضرایب استاندارد مدل علی حرمت خود، خودپنداره- خودپنداشت و نگرش به روابط پیش از ازدواج با نقش میانجی خودکنترلی

با توجه به مدل، به ترتیب ضرایب مسیر استاندارد بین حرمت خود و خودکنترلی ($\beta=0/67$) و خودپنداشت-خودپنداره و خودکنترلی ($\beta=0/56$ و $p=0/001$) معنادار است. همچنین ضرایب مسیر استاندارد بین خودکنترلی و نگرش به روابط قبل از ازدواج ($\beta=0/39$ و $p=0/02$) و حرمت خود و خودپنداشت-خودپنداره ($\beta=0/53$ و $p=0/001$) معنادار است. در جدول ۲ درباره شاخص‌های برازش مدل بالا صحبت شده است.

جدول ۲: شاخص‌های برازش

نوع شاخص	نام شاخص	مقدار مطلوب	مقادیر الگوی پژوهش
شاخص‌های مطلق (برازندگی مدل)	درجه آزادی (f)	-	۸۶
	کای اسکوتر (NIMC)	-	۲۰۳/۹۳۹
	سطح معناداری (P)	کمتر از ۰/۰۵	۰/۰۰۱
شاخص‌های نسبی	نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی (CMIN/df)	بین ۱ تا ۵	۲/۳۷۱
	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۱۰ به پایین	۰/۰۶۶
	شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۰ به بالا	۰/۹۲۰
	شاخص برازش اصلاح‌شده (NFI)	نزدیک به یک	۰/۹۳۰
	شاخص توکر-لوییس (TLI)	۰/۹۰ به بالا	۰/۹۴۹
	شاخص برازندگی فزاینده (IFI)	۰/۹۰ به بالا	۰/۹۵۸
	شاخص برازش نسبی (RFI)	۰/۶۰ به بالا	۰/۹۱۴
	شاخص برازش تطبیقی مقتصد (PCFI)	۰/۶۰ به بالا	۰/۷۸۵
	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	۰/۶۰ به بالا	۰/۷۶۲

شاخص کای اسکوتر یکی از شاخص‌های مطلق است که هر چه مقدار آن کم‌تر باشد، الگو رضایت‌بخش‌تر است. یکی از شاخص‌های عمومی، شاخص کای اسکوتر بهنجار است که از تقسیم مقدار کای اسکوتر به درجه آزادی برآورد می‌شود و مقادیر بین ۱ تا ۵ را برای آن قابل قبول می‌دانند. این مقدار برای مدل موردنظر ۲/۳۷۱ است که مقداری قابل قبول است. شاخص برازش اصلاح‌شده یکی از شاخص‌های تطبیقی است که مقدار بیش‌تر از ۰/۸ و نزدیک به یک آن نشان از برازش خوب الگو دارد. برای الگوی پژوهش، این مقدار ۰/۹۳۰ است. ریشه میانگین مربعات خطای برآورد بر مبنای شاخص ماتریس باقیمانده قرار دارد. الگوهای موردقبول، دارای مقدار ۰/۱۰ یا کوچک‌تر برای این شاخص هستند. برازش الگوهایی که دارای مقادیر بالاتر از ۰/۱۰ هستند، ضعیف محسوب می‌شود. مقدار شاخص برای این مدل ۰/۰۶۶ به دست آمده که نشان‌دهنده قابل قبول بودن الگو است. بنابراین، مدل شکل یک، از برازش بسیار مناسبی برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر تحلیل روابط چندگانه حرمت خود، خودپنداره-خودپنداشت و نگرش به روابط پیش از ازدواج با نقش میانجی خودکنترلی بود. از این رو با توجه به مدل پژوهش، یافته‌های پژوهش تبیین می‌شود.

نتایج پژوهش نشان داد که حرمت خود با خودکنترلی در ارتباط است. در تبیین این یافته می‌توان گفت بر اساس نظریه کوپر^۱ (۲۰۰۳)، چهار عامل را در تحول حرمت خود مهم می‌داند که عبارت‌اند از: ۱) ارزشی که فرد از دیگران دریافت می‌کند؛ ۲) تجربه همراه با موفقیت، در موقعیتی که فرد خودش را در تعامل با محیط می‌بیند؛ ۳) تعریف شخصی از موفقیت و شکست. و ۴) شیوه فرد در ارتباط با انتقاد. از سوی دیگر حرمت خود از نگاه روان‌شناسان به معنای درجه پذیرش و احترامی است که فرد احساس می‌کند (ارسلان، ۲۰۰۹) و مبتنی بر ارزیابی مثبت فرد از تاریخچه زندگی، فرایندهای روانی و رفتار خویش است (ماتساموتو^۲، ۲۰۰۹): از این رو فرد به اهداف از پیش تعیین شده خود دست یافته است و از شرایط موجود خود ارزیابی مثبت دارد. بنابراین، اهداف و برنامه‌های آینده نیز برای فرد با حرمت خود بالا مهم تلقی خواهند شد و برای دستیابی به آنها قادر خواهد بود که در برابر تکانه‌های معارض با هدف مقاومت، خود را مهار کند؛ موضوعی که یکی از هسته‌های اصلی خودمهارگری به شمار می‌آید (تانجی و همکاران، ۲۰۰۴). همچنین با توجه به اینکه یکی از مؤلفه‌های اصلی خودکنترلی انگیزش خودمهارگری است، افراد با حرمت خود بالا، به

^۱. Cooper

^۲. Matsumoto

دلیل اهمیتی که برای اهداف خود قائل هستند، در مقایسه با افراد با حرمت خود پایین انگیزه بالاتری برای مهار خویش خواهند داشت و به خودنظارت‌گری بالاتری دست خواهند زد.

از سوی دیگر نتایج پژوهش نشان داد که خودپنداشت-خودپنداره با خودکنترلی در ارتباط است. در تبیین این یافته می‌توان گفت تانجی، بامیستر و بون (۲۰۰۴) خودمهارگری را به ظرفیت فرد برای غلبه کردن و مهار تکانه‌های غیر قابل پذیرش و نامطلوب، نظم دادن به رفتارها، تفکرات و هیجانات او می‌دانند. خودپنداشت-خودپنداره نیز تصویری از هیجانات، علائق و توانایی‌ها خویش است. پنداشت منفی از خود تکانه‌های نامطلوب و آزارنده ایجاد می‌کند که متناسب با این پنداشت، رفتار، هیجان و افکار خاصی در افراد شکل می‌گیرد که عدم مهار و غلبه بر آن‌ها می‌تواند سلامتی افراد را با مشکل مواجه کند. افراد بنا بر پنداشت‌های خود در موقعیت‌های مختلف رفتار می‌کنند و عدم مهار تکانه‌های منفی می‌تواند عواطف منفی در افراد شکل دهد و علاوه بر ناکارآمدی از خود، کارکرد آن‌ها را نیز با مشکل مواجه می‌کند. لذا خودمهارگری، با تنظیم افکار و احساسات و غلبه بر تکانه‌های نامطلوب، می‌تواند به پذیرش تصویر خود و کنترل افکار آسیب‌زا کمک کند. بنابراین، با توجه به اهمیت خودمهارگری در غلبه بر تکانه‌های نامطلوب و تنظیم افکار و هیجانات و اهمیت افکار و هیجانات افراد نسبت به خود، به نظر منطقی می‌رسد که مهار تکانه‌ها و تنظیم افکار در خودمهارگری با خودپنداشت-خودپنداره دانشجویان در ارتباط باشد.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد که خودکنترلی با نگرش به روابط قبل از ازدواج در ارتباط است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت بر اساس تئوری شناختی - اجتماعی، خودکنترلی وابسته به موفقیت است؛ بنابراین، خصوصیتی عمومی یا بسته به سطح رشد نیست، بلکه نسبتاً وابسته به زمینه است، علاوه بر این، نتیجه پژوهش‌ها حاکی از آن است که بین انحرافات اخلاقی و خودکنترلی رابطه منفی وجود دارد، یا در واقع افرادی که دارای انحراف هستند، سطح خودکنترلی پایینی دارند (نوکلین، تیری، مرنی، ۲۰۰۷). ارتباط و دوستی‌های قبل از ازدواج بین دختر و پسر تا حد زیادی می‌تواند سلامت جوانان را متأثر سازد و تبیین علل تأثیرگذار بر آن یکی از گام‌های مهم در برنامه‌ریزی برای مسائل جوانان و سلامت آن‌ها به حساب می‌آید. عوامل مختلفی از جمله کشش‌گریزی انسان به جنس مخالف، عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و غیره می‌تواند در پیدایش این تمایلات نقش داشته باشد. از این رو، جوانان که بر هیجانات خود کنترل کم‌تری دارند. بنا به اقتضای سن، به این روابط روی می‌آورند. مسئله‌ای که در این میان مطرح می‌شود، توانایی کنترل فرد بر این جاذبه است؛ بدین معنی که هیجان نشأت گرفته برای ایجاد ارتباط با جنس مخالف را کنترل کند و تا ازدواج به تعویق بیندازد، که در پژوهش‌های

روان‌شناختی برای تسلط بر هیجان از عنوان «خودکنترلی» استفاده می‌شود (برزگر خضری و خدابخشی کولایی، ۱۳۹۴).

از دیگر نتایج این پژوهش می‌توان به ارتباط حرمت خود و خودپنداشت-خودپنداره اشاره کرد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت حرمت خود، به نوعی خودپنداشت مثبت در ارتباط با کلیت خود را شامل می‌شود و خودپنداشت-خودپنداره و حرمت خود ارتباطی درونی باهم دارند؛ چرا که هر دو مفهوم پنداشت‌هایی در ارتباط با خود را شامل می‌شوند. به عبارتی برخی مؤلفه‌های خودپنداشت-خودپنداره و حرمت خود دارای اشتراکاتی هستند، به صورتی که نمی‌توان خودپنداشت-خودپنداره را خارج از حرمت خود و حرمت خود را خارج از حرمت خود تعریف کرد. خودپنداشت مثبت، تنش‌های ناشی از تعارضات موجود در زندگی فرد را کاهش داده و موجب هماهنگی فرد با خود و محیطش می‌گردد (تنس، ۱۹۹۹ بنقل از ماتلو و دیگران، ۲۰۱۰). افرادی که حرمت خود بالایی دارند، با پذیرش خود و شناخت توانایی‌های خود، تصویر واقع‌بینانه‌ای در ارتباط با پنداشت‌های خود دارند و گاه با تمرکز بر توانایی‌های اجتماعی، شغلی، خانوادگی و تحصیلی تصورات ناشی از خودپنداشت منفی را در خود تعدیل می‌کنند.

نتایج این پژوهش فقط به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود تعمیم‌پذیر است؛ از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به استفاده از پرسشنامه خودسنجی، روش نمونه‌گیری در دسترس و عدم کنترل عوامل فرهنگی و مذهبی اشاره کرد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده این پژوهش با استفاده از مصاحبه یا روش ترکیبی (کمی - کیفی) و نمونه‌گیری تصادفی، کنترل عوامل فرهنگی و مذهبی و پژوهش با سایر اقشار جامعه به صورت مقایسه‌ای انجام شود، همچنین با توجه به اثر روابط پیش از ازدواج بر رغبت به ازدواج پیشنهاد می‌شود به تدوین راهبردهای جهت آموزش و پیشگیری در زمینه آسیب‌های روابط پیش از ازدواج اقدام شود.

موازن اخلاقی

در این پژوهش موازن اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان درباره خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند. به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه می‌ماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد.

سپاسگزاری

از همکاری مسئولان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود و همچنین تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی، شریفی ساعی، محمدحسین، ایثاری، مریم و طالبی، سحر (۱۳۹۱). سنخ‌شناسی الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج در ایران، *نشریه جامعه پژوهشی فرهنگی*، ۲(۲): ۱-۳۴.
- انصاری، حسن و مسعود، جان بزرگی (۱۳۹۵). بررسی ارتباط «خودپنداره» با «خداپنداره» در درمان مذهبی (معنوی) اختلالات روانی، *دوفصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱۹: ۱۳۰-۱۱۵.
- برزگر خضری، رسول و خدابخشی کولایی، آناهیتا (۱۳۹۶). رابطه خودکنترلی و جهت‌گیری مذهبی با نگرش به روابط قبل از ازدواج در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رباط‌کریم. *مجله پژوهش در دین و سلامت*، ۳(۴): ۵-۱۸.
- ذکی‌نژاد، سامره (۱۳۹۷). رابطه خودمهارگری با خودپنداشت بدنی دانشجویان. *دومین همایش آسیب‌های اجتماعی*.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۹۱). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده*. تهران: سروش.
- قربان‌پور لقمجانی، امیر، فیاض، بهاره، رضایی، سجاد و رضانی، شوکت (۱۳۹۸). الگوی ساختاری اثرات سرسختی روانی و حرمت خود بر توانمندسازی روانشناختی دانش‌آموزان: نقش میانجی خودپنداشت تحصیلی. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۶(۴): ۱۶۸-۱۸۰.
- نیلفروشان، پریسا، نویدیان، علی و عابدی، احمد (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نگرش به ازدواج. *روان‌پرستاری*، ۱۱(۱): ۳۵-۴۷.
- Ansari, H. and Jan Bozorgi, M. (2016). Investigating the Relationship between "Self-Conception" and "God-Conception" in Religious (Spiritual) Treatment of Mental Disorders, *Journal of Islamic Studies and Psychology*, 19: 130-115.
- Azad Armaki, T., Sharifi Saei, M. H., Esari, M. and Talebi, S. (2011). Typology of premarital sex patterns in Iran, *Journal of Cultural Research Society*, 2(2): 1-34.
- Bandura, A. (2005). The primacy of self-regulation in health promotion. *Applied Psychology*. 54(2): 245-54.
- Barzegar Khezri, R. and Khodabakhshi Kolai, A. (2017). The relationship between self-control and religious orientation with attitudes toward premarital relationships in students of Islamic Azad University, Robat Karim Branch. *Journal of Research in Religion and Health*, 3(4): 5-18.
- Baunach, D. M. (2012). Changing same-sex marriage attitudes in America from 1988 through 2010. *Public Opinion Quarterly*, 76(2): 364-378.
- Ghorbanpour Lafmajami, A. Fayyaz, B., Rezaei, S. and Ramezani, Sh. (2019). Structural pattern of the effects of psychological toughness and self-esteem on students' psychological empowerment: *The mediating role of academic self-concept*. *Child Mental Health Quarterly*, 6(4): 168-180.

- Henriksen, I.O., Ranoyen, I., Indredavik, M.S. and Stenseng, F.(2017). The role of self-esteem in the development of psychiatric problems: a three-year prospective study in a clinical sample of adolescents. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*. 11:68.
- Keramat, A., Mousavi, S.A., Vakilian, K. and Chaman, R. (2013). Pathology of premarital relationships from the perspective of student boys, Shahroud University of Medical Sciences. *Journal of Jihad University Health Sciences Research Institute*, 12(13):233-242.
- Matsumoto, D. (2009). *The Cambridge Dictionary of Psychology*, London.
- Nilforoshan, P., Navidian, A. and Abedi, A. (2012). Investigating the psychometric properties of the Marriage Attitude Scale. *Psychiatric Nursing*, 1(1): 35-47.
- Nokelainen, P., Tirri, K., Merenti-Välimäki, H-L.(2007). Investigating the influence of attribution styles on the development of mathematical talent. *Gifted Child Quarterly*. 51(1): 64- 81
- Sarukhani, B. (2011). *Introduction to Family Sociology*, Tehran: Soroush.
- Sussman, S., Dent, C.W. and Leu, L.(2001). The one-year prospective prediction of substance abuse and dependence among high-risk adolescents. *Journal of Substance Abuse*. 12(4): 373- 86
- Tangney, J.P., Baumeister, R.F. and Boone, A.L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades and interpersonal success.
- Telles, S., Singh, N., Bhardwaj, A.K., Kumar, A., Balkrishna, A.(2013). Effect of yoga or physical exercise on physical, cognitive and emotional measures in children. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health*. 7(1):37
- Willoughby, B. J., Hall, S. S. and Luczak, H. P. (2015). Marital paradigms: A conceptual framework for marital attitudes, values, and beliefs. *Journal of Family Issues*, 36(2): 188-211.
- Zakinejad, S. (2018). The relationship between self-control and students' physical self-concept. *The Second Conference on Social Injuries*.

http://hpsbjournal.iauctb.ac.ir/article_680995.html

A Comparative Analysis of the Concept of Self – Compassion and Self-Efficacy Among People with or without Cosmic Surgery

Mahbube Aghasi¹
Taher Tizdast^{2*}

Submission Date: 25/02/2021 Acceptance Date: 25/06/2021

Abstract

The purpose of this study is to compare the amount of self-compassion and self-efficacy among the people with or without cosmic surgery. The applied method was casual – comparative. The statistical population include all female students with cosmic surgery in Tonekabon Azad University in the second semester of

2019 – 2020 academic year. 50 students with cosmic surgery and 50 students without cosmic surgery were selected as available sampling group. The research instruments included: Self Compassion Questionnaire of Neff et al (2003) and General Self Efficacy Questionnaire (GSES) Scherer et al.

The results of multivariate analysis of variance (MANOVA) showed that there is a significant difference between people with cosmetic surgery in the variables of body image, self-comparison and self-efficacy. Women without cosmetic surgery possess a higher degree of self-compassion and self-efficacy than women who have experienced cosmic surgery.

Keywords: self comparison, self – efficacy, cosmetic surgery

1. Master of Psychology, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran sarasonia@gmail.com

2. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Psychology, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran Tahertizdast@yahoo.com